

11/01
DALLAS
Toneel

This is the end, my friend

tot en met 19 maart

Als iemand niet om stof verlegen zit, is het theatermaker Marien Jongewaard. Vanaf volgende maand speelt hij samen met zijn vrouw en danseres-choreograaf Truus Bronkhorst de productie DALLAS op een tekst van Rob de Graaf, opgehangen aan de opkomst en ondergang van John F. Kennedy. Parallellen met de actualiteit worden, als altijd in het werk van Nieuw West, getrokken maar niet benoemd. DALLAS gaat niet over Wilders, Rutte of Obama, maar over John en Jackie. Over hoe hoop de kop wordt ingedrukt en hoe iconen een kopje kleiner worden gemaakt (de goede verstaander begrijpt...).

Gevraagd naar zijn insteek voor DALLAS grijpt Jongewaard terug naar het allereerste begin van Nieuw West, toen hij en zijn toenmalige Nieuw West-collega Dik Boutkan net van de Mime-opleiding kwamen en samen met Rob de Graaf een groepje stichtten. 'Veel van wat Rob en ik de afgelopen tweeëndertig jaar samen hebben zitten knutselen blijkt terugblikkend iets te maken te hebben met de teloorgang van de utopie,' vertelt Jongewaard. 'Wij waren jongens uit de Westelijke Tuinsteden, uit Amsterdam Nieuw-West.' Daar was net 'de functionele stad' geschapen, waar wonen, werken en recreëren efficiënt werden gescheiden. 'En wij stonden voor de maakbare wereld. We voelden ons goed toen we Nieuw West startten, maar misschien was het wel een van de eerste postmoderne uitingen: klopt dat hele modernisme nog wel? We deden er lacherig over, verheerlijkten het ook, maar vonden er tegelijk van alles van. Het woord droom zetten we tussen aanhalingstekens. Veel van onze stukken hebben sindsdien als thema iets als gecorrumpeerde onschuld.'

Dat Jongewaard en De Graaf in deze tijd met John F. Kennedy op de proppen komen, nu de populariteit van de als Messias binnengehaalde Barack Obama in de Verenigde Staten rap afkalft terwijl aan de andere kant van de wereld de vrijheid van de kunstenaar op het spel is komen te staan door politici als Geert Wilders, past binnen het straatje van Nieuw West. Kennedy als teloorgegangene utopie stond al langer op Jongewaards lijstje. 'Ik herinner me dat mijn ouders Kennedy echt als iets totaal nieuws beleefden; als een icoon van vrijheid die na die benauwde jaren vijftig de deur openzette naar een nieuwe wereld. Als je nu kijkt wat hij nou echt heeft gedaan, dan schrik je ervan hoe weinig dat allemaal voorstelde, maar in die tijd was hij de man die de wereld nodig had.'

Het leven van JFK werd het uitgangspunt voor een nieuwe voorstelling over vrijheid en de overall gevoelde inperking daarvan. In drie subverhalen vallen allerhande dromen in duigen. 'In het eerste deel maken John en zijn vrouw Jacky een tocht door Amerika en bekijken te hooi en te gras, als twee hippies, het Amerika van toen. Woodstock, de sneuvelende indianencultuur, LA, de Easy Riders, de problemen langs de grens met Mexico. Uiteindelijk komen we in Dallas en wordt het verhaal bruut geïnterrupteerd – dan wordt John doodgeschoten en stopt het.

'In het tweede deel ben ik John, verkoper van *happy bracelets*. Rob heeft de economische principes een beetje opgehangen aan de DOOD VAN EEN HANDELSREIZIGER. Het gaat over onze consumptie, met als kapstok de verkoop van geluksarmbandjes.

'In deel drie komt John nog een keer terug en ja, dat deel gaat impliciet over Obama, een figuur van wie we allemaal eventjes dachten: Wauw, *yeah*, eindelijk, iets nieuws wat niet verroest, verkalkt, cynisch is; de vleesgeworden humaniteit. Wat je dan ziet is hoe zo iemand in anderhalf jaar helemaal vies en zwart wordt gemaakt.'

Op elektrische gitaarklanken van Wiek Hijmans ('ook weer passend bij die tijd'), gecomponeerd door Huba de Graaff, brengen Jongewaard en Bronkhorst de verhalen. Op de achtergrond speelt een video van Gerbrand Burger. 'Daarop zie je gaandeweg het Guggenheim Museum in New York, "ons" Witte Huis, een symbool van modernisme, kunst en schoonheid, in rook opgaan.'

Hoewel een direct verband met de huidige politieke en culturele ontwikkelingen in Nederland en Amerika ontbreekt, zal het elke goede verstaander duidelijk zijn welke parallellen DALLAS trekt met Den Haag of de reactie van Amerika op Washington. 'We hebben net die protestactie "Nederland schreeuwt om cultuur" gehad, we weten allemaal waarover we het hebben, al staan letterlijke verwijzingen naar zulke concrete situaties kunst juist in de weg. We gebruiken een paar veelbetekenende zinnestukjes uit muziek, "This is the end, my friend" van The Doors bijvoorbeeld. Obama is bij ons verworden tot een sneu, vies, zwart mannetje. Verder gaan we niet. Wat Rob schrijft is literatuur. Geen puist die in je gezicht wordt uitgeknepen en alles kapot maakt.'

Lonneke Kok